

تجارت خانوادگی

غلامرضا دهقانپور

g_dehghanpour@yahoo.com

mastor.blogfa.com

چکیده

مبحث تجارت خانوادگی با توجه به نقشی که خانواده در رشد و شکوفایی آینده فرزندان و همچنین ایجاد شغل و کار در اجتماع می‌کنند در دوران اقتصاد سوم از مباحث علمی و روز دنیای اقتصاد و سیاست جهانی است. برای شروع موفق و گسترش یابنده تجارت خانوادگی، کارآفرینی خانوادگی می‌تواند بستر مناسبی برای روی افراد جامعه قرار دهد. بحث کارآفرینی به طور اعم و کارآفرینی خانوادگی به صورت خاص در جهان شتابان امروز تا حدی رو به گسترش و پیچیدگی نهاده که تحت عنوان مهندسی کارآفرینی در دانشگاه‌ها از آن یاد می‌شود. در این مقاله سعی شده مبحث کارآفرینی خانوادگی که می‌تواند نقش عمده‌ای نسبت به سایر زمینه‌های تجارت خانوادگی در کشور ما داشته باشد بحث شود. در پایان هم با توجه به نقش زنان در خانواده و پتانسیل بالای کارآفرینی آنان که کمتر مورد عنایت جامعه سنتی ما قرار گرفته و مشکلات کارآفرینی زنان در جامعه و خانواده ملاحظاتی آورده شده است.

مقدمه

بنابر تعریف واژه نامه وبستر: «کارآفرین کسی است که متعهد می‌شود مخاطره‌های یک فعالیت اقتصادی را سازمان‌دهی، اداره و تقبل کند».

در هر صورت آنچه تحت عنوان کارآفرینی آورده شده موضوع بسیار مهم و مورد توجه جوامع امروزی است. چنانچه از این دوره تحت عنوان «عصر طلایی کارآفرینان» یاد می‌شود. به عبارتی فرآیند خلق هرنوع پدیده جدید با ارزش همراه با خطر پذیری‌های مالی، روانی و اجتماعی برای رسیدن به نتایج مطلوب و پاداش‌دهنده، رضایت خاطر و استقلال مالی را می‌توان تعریف جدید کارآفرینی دانست. در اقتصاد آمریکا از سال ۱۹۹۵، ۵۰۰ شرکت بیش از ۵ میلیون کار را از دست داده‌اند ولی بیش از ۳۴ میلیون کار جدید ایجاد

شده است. در سال ۱۹۹۶ شرکت‌های کوچک یا غزال‌ها ("Gazelles" بنابه تعریف دیوید بیرچ شرکت‌هایی با حداقل ۱۰۰ هزار دلار سرمایه و سود ۲۰ درصد سالیانه که به مدت پنج سال امتداد داشته باشند) باعث ایجاد ۹۴ درصد از تولید کار خالص بوده‌اند و کمتر از یک سوم این غزال‌ها در فناوری بالا، شرکت داشته‌اند. تجارت‌های کوچک ۵۲ درصد از نیروی کار خصوصی را به خدمت گرفته‌اند و ۴۷ درصد فروش و ۵۱ درصد تولید ناخالص ملی را در بخش خصوصی بر عهده داشته‌اند.

کارآفرینی به عنوان یک پدیده نوین در اقتصاد نقش موثری را در توسعه و پیشرفت اقتصادی کشورها یافته است. کارآفرینی در اقتصاد رقابتی و مبتنی بر بازار امروزه دارای نقش کلیدی است. به عبارت دیگر در یک اقتصاد پویا، ایده‌ها، محصولات و خدمات همواره در حال تغییرند و در این میان کارآفرین است که الگویی برای مقابله و سازگاری با شرایط جدید را به ارمغان می‌آورد. از این رو در یک گسترده وسیع تمام عناصر فعال در صحنه اقتصاد (مصرف کنندگان، تولیدکنندگان و سرمایه‌گذاران) باید به کارآفرینی بپردازند و به سهم خود کارآفرین باشند.

آنچه در این رابطه اهمیت دارد این است که باوجود اهمیت روزافزون این پدیده و نقش فزاینده آن در اقتصاد جهانی کمتر به این موضوع پرداخته می‌شود. وضعیت اقتصادی کشور و ترکیب جمعیتی امروزه بیش از پیش ما را نیازمند یافتن زمینه‌های پیشرو در صحنه اقتصادی می‌کند و در این راستا ضرورت داشتن مدل، الگوها و راهکارهای مناسب جهت آموزش، تربیت و استفاده بهینه از نیروی فعال و کارآفرین بیشتر می‌شود.

تجارت خانوادگی

اگر خانواده را از دیدگاه نهادی مورد بررسی قرار دهیم به این نتیجه می‌رسیم که خانواده از نظر کمی و کیفی می‌تواند کانون اصلی اندیشه کار و تلاش و پرورش روحیه خلق ایده و کار در افراد باشد. تحقق این امر مستلزم توجه ویژه والدین به ابعاد و ساحت‌های حیات فردی فرزند از هنگام تولد تا زمان تکوین شخصیت اوست.

میزان تحصیلات، نوع شغل والدین، ساخت خانواده، روابط خانوادگی (خصوصاً رابطه والدین با فرزندان)، درآمد خانواده و میزان برخورداری از امکانات رفاهی در شکل‌گیری «فرهنگ کار» در خانواده می‌تواند تأثیر داشته باشد. انسان‌های متفاوت، توانمندی‌های متفاوتی دارند که اگر از همان دوران نوجوانی در مسیر مشخص هدایت شوند، می‌توانند با خلق ایده‌های جدید خود، تغییر در روند تولید و بالطبع تغییر در فرآیند تکنولوژی را آسان کنند.

طبق نظر پژوهشگران سه مزیت بر شرکت‌های خانوادگی که شروع به کار می‌کنند مترتب است.

۱ - حفظ اصول انسانی در محل کار. شرکت‌های خانوادگی به راحتی می‌توانند سطوح بالاتری از حس انسان دوستی را نسبت به شرکت‌های معمولی از خود نشان دهند.

۲- توجه به عملکرد دراز مدت. یک شرکت خانوادگی راحت‌تر از مدیران که باید سالانه حساب پس بدهند، می‌تواند به کارهای دراز مدت بیندیشد.

۳- تاکید بر کیفیت: شرکت‌های خانوادگی مدت‌هاست که سند حسنه ارائه کیفیت و بها دادن به مشتری را حفظ کرده‌اند.

روان‌شناس مانفرد کتس دووری، مزایا و معایب مربوط به شرکت‌های خانوادگی را مورد بررسی قرار داده است. در جدول زیر یک نمای کلی از کارهای او را مشاهده می‌کنید.

مراحل نهادینه کردن فرهنگ کارآفرینی

خانواده به عنوان انتقال دهنده جبهه‌ای از اصطلاحات، آئین‌ها و رفتارهای اجتماعی می‌تواند نقش ثمربخش خود را جهت آشنایی با مفاهیمی مثل توفیق طلبی، استقلال طلبی و خطرپذیری در عرصه فعالیت اقتصادی و همسازی با واقعیت‌های کاری در جامعه، به اعضای خود ارزانی دارد.

نوع نگرش والدین به دنیای پیرامون خود و چگونگی تجسم ارزش‌های اجتماعی برای فرزندان در شکل‌گیری آینده شغلی آن‌ها، می‌تواند راه را برای دستیابی به اقتصاد سالم هموار سازد. مثلاً چنانچه کسب موفقیت در جهت خلق ثروت و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید به عنوان بخشی از ارزش‌های مورد نظر والدین برای فرزند به تصویر کشیده شود، نوجوان در چنین شرایطی ذهن خود را برای رسیدن به چنین موقعیتی آماده می‌سازد. در ادامه چنین فرآیند ذهنی، فرد به دنبال راه‌های دستیابی به چنین موقعیتی است. او موقعیت‌های متفاوت را با هم مقایسه می‌کند، شبیه‌سازی ذهنی انجام می‌دهد، به پرس و جو می‌پردازد و گاهی اوقات در نشریات، کتب، محیط مدرسه و حتی مجالس سخنرانی پرسش‌های ذهنی خود را دنبال می‌کند. آن گاه، فرد با آگاهی از ارزش کار و تلاش آماده است بخش بزرگی از خواسته‌ها، آرمان‌ها و ارزش‌های مورد نظر خانواده خود را به محک تجربه بگذارد.

مزایا	معایب
جهت گیری درازمدت	سازماندهی نامناسب
استقلال زیاده تر در عمل	ساختار تاجور
فشار کم (عدم فشار) از جانب بازار بورس	تقسیم ناواضح
ریسک تجاری کم (بدون ریسک)	تبعیض
فرهنگ خانوادگی به عنوان منبع غرور	انتخاب نادرست اعضای خانواده در مدیریت
پایداری	سیستم پاداش دهی نامناسب
انگیزش، هویت، تعهد قوی	مشکلات بیشتر در جذب مدیریت حرفه ای
تداوم در رهبری	نشانگان فرزندان ناخلف
جان سختی بیشتر در شرایط دشوار	سبزه چوبی
اشتیاق به صرف درآمدهای خود در تجارت	اختلاف خانوادگی و سرایت آن به تجارت خانوادگی
کاغذبازی کمتر	پدرسالاری، خودکامگی
انعطاف پذیری بیشتر	مقاومت در مقابل تغییرات
تصمیم گیری سریع تر	تک روی
منافع مالی	جذب اشخاص وابسته
احتمال موفقیت فراوان	فشارهای مالی
آشنایی با کار	استفاده مالی اعضای خانواده از شرکت
آموزش زودرس برای اعضا خانواده	عدم تعادل میان سهام و سود

مزایا و معایب شرکتهای خانگی

تعیین مسیر شغلی

فضای درون خانواده، خصوصاً رهنمودهای والدین به فرزندان، این امکان را به آنها می‌دهد تا با گسستن از عادات و تفکرات پیشین خود یا سایر افراد خانواده، رفتار جدیدی را مورد کندوکاو قرار داده و خود را با نظم اجتماعی نوین هماهنگ سازند. به شکلی که بتوانند بر فراز خواسته‌ها و آرزوهای ذهنی خود و منطبق بر نظام‌های مدرن پرو بال بزنند و از نفوذ و سلطه اندیشه و روشهای سنتی در رفتار آتی خود بکاهند. در ادامه چنین روندی، نقش آفرینی فرزند در درون خانواده معطوف به فرآیندهای تولید و خلق ارزش در جامعه خواهد شد. در این ارتباط، والدین با شناخت توانمندی‌های بالقوه فرزندان خود و هدایت آنها در مسیر شغلی، نقش مهمی در شناسایی و پرورش افراد خلاق و کارآفرین در جامعه ایفا می‌کنند.

توانمندسازی

حمایت و تشویق والدین جهت یادگیری کاربرد فناوری‌های جدید از جمله فناوری‌های تکنولوژیکی و اطلاعاتی و معرفی مشاغلی که امکان کسب درآمد بالا را برای فرزندان فراهم می‌سازد، آنان را علاوه بر نقش آفرینی در درون خانواده، به اهداف توسعه در سطح جامعه یعنی کار مفید و بهره‌وری بالا مقید خواهد کرد. تغییر نگرش‌ها و رفتارهای کلیشه‌ای در مورد ایفای نقش‌های خانوادگی و اجتماعی و تشویق فرزندان

به رفتارهای مثبت اقتصادی و اجتماعی، آنان را افرادی کارآمد و هدفمند می‌پروراند. زیرا پیروی از کلیشه‌های سنتی و تکراری در عرصه کار و فعالیت، هم به خانواده و هم به جامعه صدمات جبران ناپذیری وارد می‌سازد. به همین دلیل، گذر از این مرحله، تاثیرپذیری فرد از تغییرات جدید و پذیرش مسئولیت خطیر اجتماعی به منظور ایجاد کسب و کار جدید و دسترسی به موقعیت‌های بهتر و جدیدتر، از فرد یک انسان مستقل و توانمند می‌سازد که در عرصه‌های گوناگون زندگی ضمن پذیرش نقشهای متفاوت می‌تواند مفید واقع شود.

راه‌اندازی و اداره کسب و کار اقتصادی

در این مرحله، فرد با ارزیابی مشاغل متناسب با خواسته‌های خود و خانواده، به خلق ایده در زمینه کار و فعالیت می‌پردازد، چارچوب فکری خود را در قالب طرح کسب و کار به جامعه عرضه می‌کند و سپس، با مدیریت خود فعالیت اقتصادی را آغاز می‌کند. در این مرحله، والدین با استفاده از تجارب خود می‌توانند فرزندشان را جهت اداره کسب و کار یاری کنند. هر چند ممکن است این نیاز صرفاً متوجه حمایت‌های مالی آنها نباشد. با ادامه حمایت خانواده و تقویت روحیه کارآفرینی در فرزندان به منظور راه‌اندازی و مدیریت کسب و کار اقتصادی توسط آنان، نتایج ذیل متوجه جامعه خواهد شد:

- ایجاد و توسعه اشتغال در بخش‌های اقتصادی کشور و به تبع آن استقلال اقتصادی خانواده‌ها

- دگرگونی در روند تولید با استفاده از تکنولوژی پیشرفته و به دنبال آن تغییر در فرهنگ مصرف

- تنوع شغلی و ایجاد رقابت گسترده در بازارهای اقتصادی

- بسط و توسعه صادرات با اتکا به منابع موجود در کشور

- کاهش نرخ بیکاری و تورم و بدنبال آن کاهش آسیب‌های اجتماعی در جامعه

نقش زنان در تجارت خانوادگی

در جامعه امروز، زنان نقش مهم و در حال گسترشی در زمینه کسب و کار دارند. در سال‌های اخیر، سهم زنان در کسب و کارهای خصوصی به اندازه کارهای دولتی روند رو به رشدی را طی کرده است. مثلاً در

آمریکا، از سال ۱۹۹۰ تا سال ۱۹۹۸، کارهایی که توسط زنان اداره می‌شود افزایش چشمگیری داشته است. با این وجود زنان با موانع خاصی در کسب و کار مواجه می‌شوند که به تدریج باید بر آن‌ها غلبه کنند.

پی‌نوشت‌ها

۱ - گیلبرت زگلین , ۱۹۹۱ , صفحه XII

۲ - هایزریچ و پیترز, ۲۰۰۲ , صفحه ۱۰

منابع

۱- سید مهدی گلستان هاشمی - « مبانی علم کار آفرینی » - انتشارات جهاد دانشگاه صنعتی اصفهان

۲- داندل اف . کوراتکو، ریچارد ام . هاجتس - ترجمه ابراهیم عامل محرابی با همکاری دکتر محسن تبرایی
«نگرشی معاصر بر کار آفرینی (جلد دوم)»

۳- سایت اینترنتی کار آفرینی

۴ - Hiam,alexander(۱۹۹۶ the entrepreneurs,complrtsource book.Englewood
Cliffs.

۵ - Zoghlin,Gilbert G.(۱۹۹۱ From Executive to Entrepreneur, amacon).

۶- سایت مجموعه قوانین جمهوری اسلامی

__ غلامرضا دهقانپور: دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت اجرایی